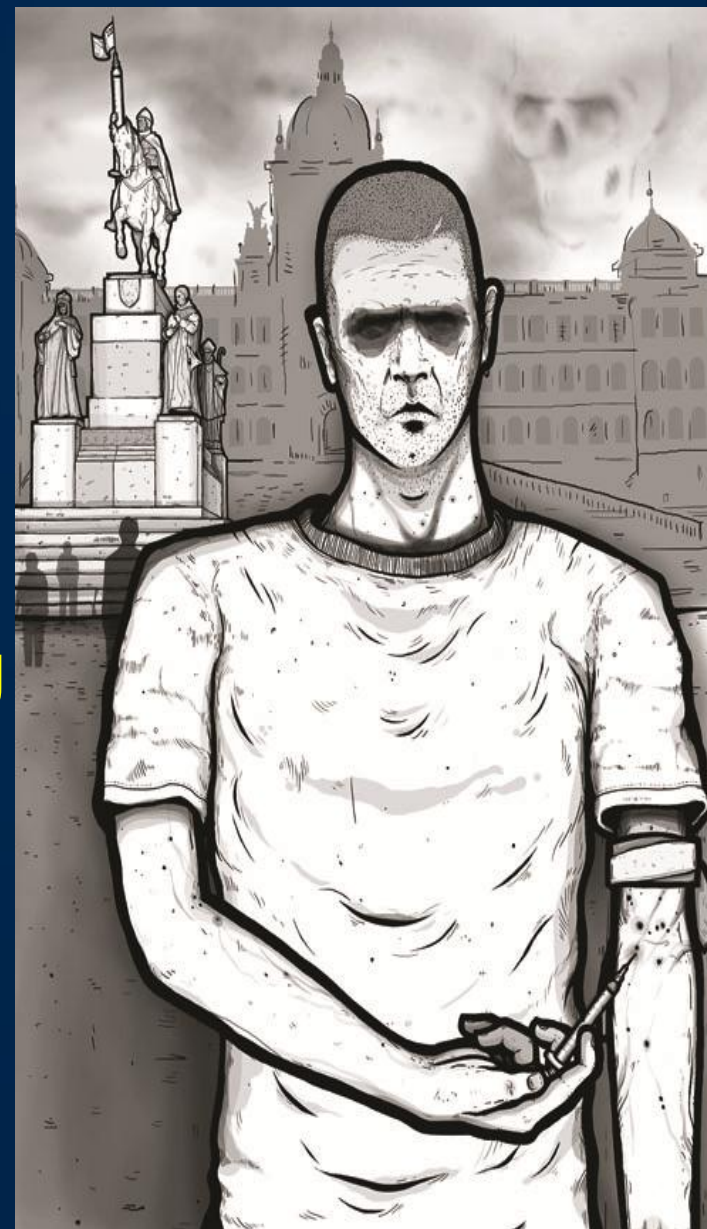

Harm Reduction

Jaké škody spojené s užíváním drog
si aktuálně uživatelé drog působí
a co my můžeme s nimi dělat?

SANANIM a snižování rizik: Tradice a mnoho práce

- KC a TP SANANIM vyměnili do roku 2015 více než 19 milionů vyměněných setů
- KC a TP SANANIM každoročně vymění okolo 1.700.000 injekčních setů, jsou v kontaktu s více než 5000 injekčními uživateli drog, otestují okolo 500 osob na infekční choroby, realizují více než 3000 individuálních poradenství a více než 100 uživatelů drog pomohou nastoupit do léčby.

SANANIM a snižování rizik: Tradice a mnoho práce

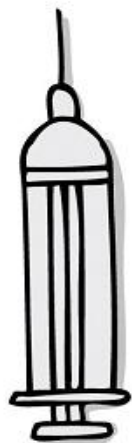
- Kontaktní centrum funguje již od roku 1993, je nejvytíženější HR službou v ČR a je otevřeno každý den v týdnu
- První terénní program pro uživatele drog (1994)
- Vrstevnický program (peer work) rozvíjený od roku 1994
- První český časopis pro uživatele drog (1996)
- Vymezení role terénního pracovníka a etiky oboru (Luděk Kalousek)
- Systém kódování (JAR07ALE01) (od 1999)
- Letní škola Harm Reduction (od 1999)

Terénní programy SANANIM

- Sanitka u hlavního nádraží v Praze
- Terénní práce na otevřené drogové scéně
- Terénní práce na MČ Praha 2 a 13
- Peerwork – vrstevnická práce
- Stabilizační pracovní program
- Časopis Dekontaminace a server www.edekontaminace.cz
- 8 úvazků, 13 pracovníků
- Ročně výměna 450.000 kusů, 40.000 kontaktů, 3000 klientů

MÝTUS 2 FINANCOVÁNÍ VÝMĚNNÝCH PROGRAMŮ JE ZBYTEČNÝM MRHÁNÍM PENĚZ
DAŇOVÝCH POPLATNÍKŮ.

ČISTÉ STŘÍKAČKY
A JEHLY

500

(= 12 500 Kč)

EURO/KLIENT/ROK

FAKT PREVENCE INFEKČNÍCH
NEMOCÍ VYJDE SPOLEČNOST
VÝRAZNĚ LEVNĚJI NEŽ JEJICH
PŘÍPADNÁ LÉČBA.

LÉČBA HIV

6000

(= 150 000 Kč)

EURO/PACIENT/ROK

36500

* (= 912 500 Kč)

EURO/VĚZEŇ/ROK

ČISTÉ STŘÍKAČKY

LÉČBA HIV

VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY

Ministr zdravotnictví ČR Svatopluk Němeček, Komise OSN pro narkotika, 2016

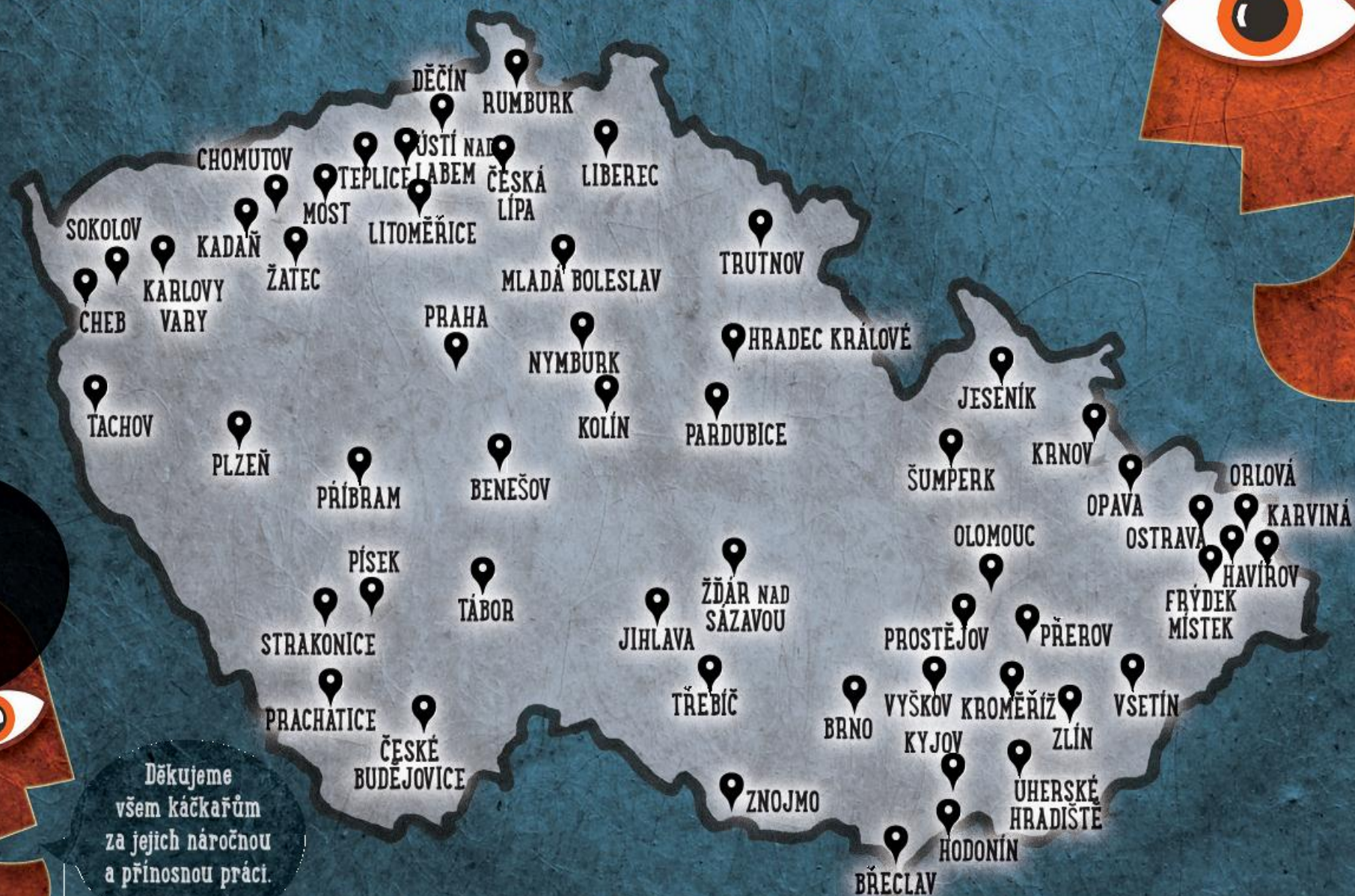
„Patříme mezi malou skupinu zemí s celosvětově nejnižším výskytem HIV a AIDS mezi uživateli drog aplikovaných injekčně. Důležitým bodem pro nás je význam minimalizace škodlivých účinků drog (harm reduction). Bylo přesvědčivě vědecky prokázáno, že zaměření na minimalizaci škodlivých účinků přispívá k záchraně životů, zlepšení veřejného zdraví a bezpečnosti obyvatel

V této oblasti - a v řadě dalších oblastí protidrogové politiky - sehrály velmi pozitivní a zcela nenahraditelnou roli nevládní organizace.“

Ministr zdravotnictví ČR Svatopluk Němeček, Komise OSN pro narkotika, 2016

„Zde jsou výsledky: Máme celosvětově nejnižší počet smrtelných předávkování nelegálními drogami v přepočtu na obyvatele. Máme unikátně nízký výskyt virové hepatitidy C a B mezi injekčními uživateli drog - pravděpodobně nejnižší na světě. V České republice prakticky neexistuje organizovaná násilná trestná činnost související s drogami; a v neposlední řadě díky službám zaměřeným na minimalizaci škodlivých účinků drog je přibližně 85 % našich problémových uživatelů v pravidelném kontaktu s pomáhajícími institucemi...“

MAPA KONTAKTNÍCH CENTER V ČR

Děkujeme
všem káčkařům
za jejich náročnou
a přínosnou práci.

Stanovisko Mezinárodní asociace pro harm reduction (IHRA)

- Přikládejme význam jakékoli pozitivní změně, které člověk užívající drogy ve svém životě dosáhne.
- Abstinenci vnímejme jako žádoucí, ale přitom obtížně splnitelný cíl. Jednoznačnou a prvořadou prioritou je udržet uživatele drog naživu a zabránit nenapravitelným škodám.
- René Descartes: *„Každý problém rozdělit na co nejjednodušší části, které lze bezpečně poznat.“*
- Karel Čapek: *„Důležité je, aby budoucnost byla zlepšována v myšlenkách a plánech, ale ještě důležitější je, aby byla zlepšována ve skutcích a v životě.“*

Stanovisko Mezinárodní asociace pro harm reduction (IHRA)

Zásadní je důstojnost a empatie k lidem užívajícím drogy.

Nálepkováním dochází k marginalizaci uživatelů drog i jejich rodin a vytváření překážek, které brání v tom, aby jim mohla být poskytnuta pomoc. Terminologie a užívaný jazyk by měly vždy odrážet respekt a toleranci.

Mnohé politiky a praktiky vědomě, či nevědomě vytvářejí a zvyšují rizika a negativní důsledky, jimž jsou uživatelé drog vystaveni. Je nutné usilovat o jejich přehodnocení.

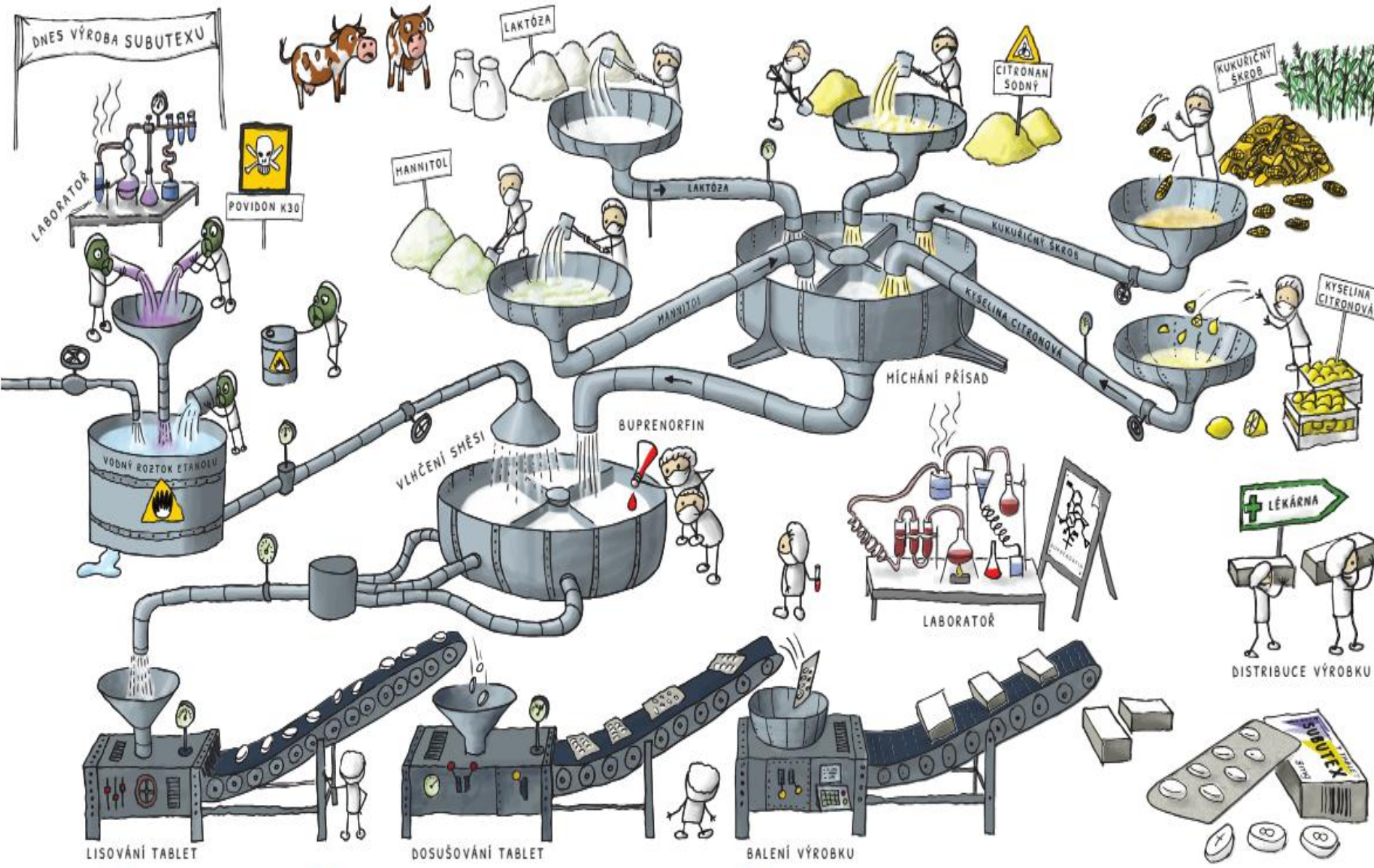
Je zapotřebí, aby se na rozhodnutích, která mají vliv na jejich život, podíleli také uživatelé drog.

Téma změny postojů a chování

Často se upínáme na změnu znalostí a doufáme, že jejich samotná změna zajistí změnu celkovou, což se neděje.

Model: Znalosti – Postoje – Chování
(Knowledge – Attitude – Behavior)

DNES VÝROBA SUBUTEXU

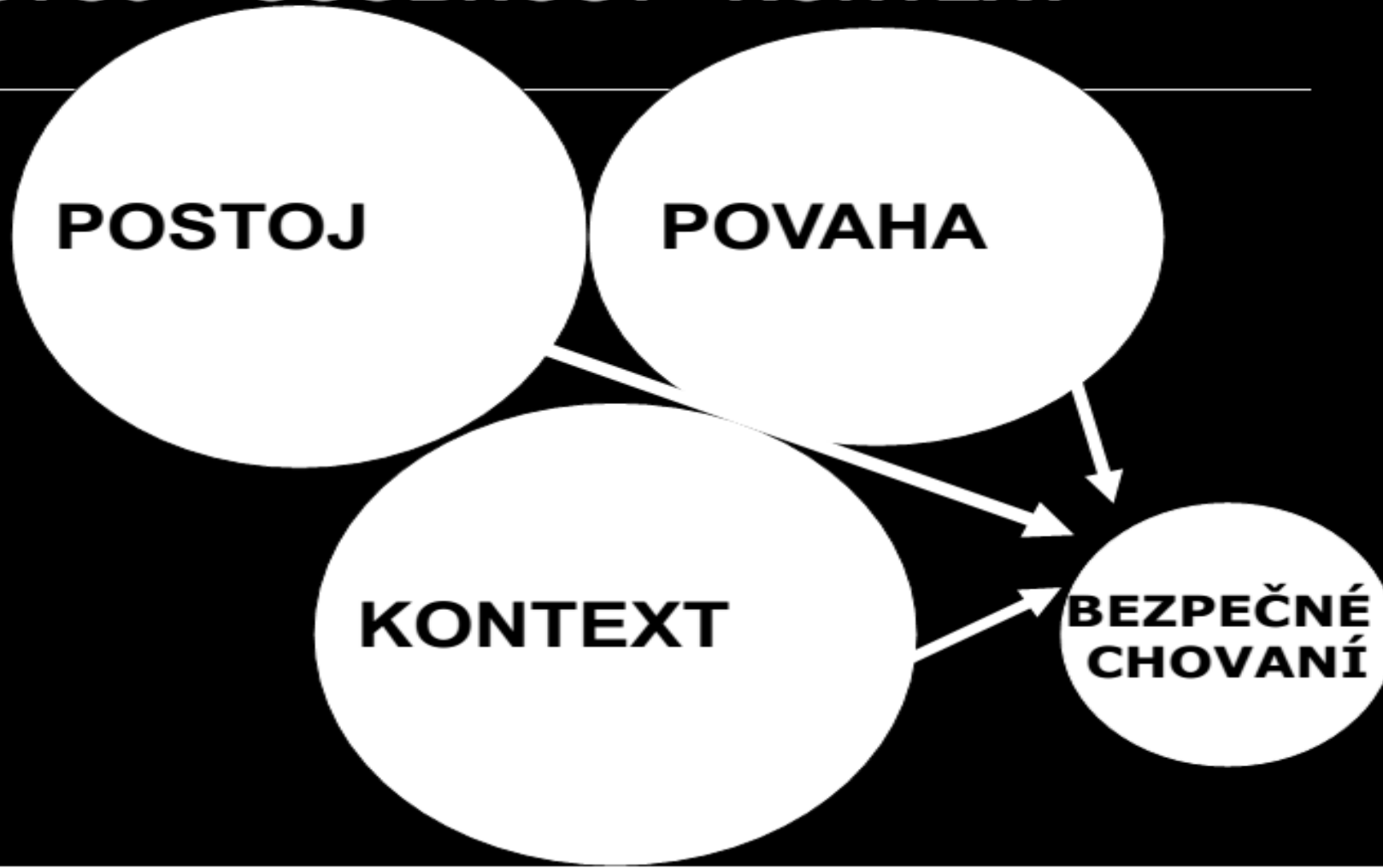
UŽ VÍM PROČ

... MÁM FILTROVAT SUBAČ!

Inspirace z ekopsychologie: Jan Krajhanzl – Proč lidé netřídí odpad?

MODEL

„POSTOJ – OSOBNOST – KONTEXT“

VYHRAZENO
PRO
Terénní program
Terénní program In-Progression

**VHAZUJTE
JEN**
Injekční stříkačky
a
jehly

Příklad

Vendelín, 32 let, pohybuje se na otevřené drogové scéně již 8 let. Užívá injekčně 4 mg buprenorfinu a pervitin. Tablety suboxonu nefiltruje, vždy pouze rozdrtí ve víčku stříkačky, doleje vodou a zatřepe. Aplikuje de stále do stejného místa, případně posune na jedné žíle vpich o kousek výše či níže. Je povahou netrpělivý, mnohokrát dostal informace o bezpečném braní.

Jaké škody si injekční uživatelé drog působí?

- Zdravotní obtíže
- Chudobu a zadlužení
- Sociální vyčlenění
- Právní problémy a trestní důsledky
- Psychické obtíže, dopady do prožívání
- Dopady na vztahy s blízkými osobami
- Smrt

Zdravotní obtíže

- abscesy a hnisavé ranky, často zanícené potní žlázy po užívání pervitinu
- objevují se také závažné chronické rány a flegmony.
- horečnaté stavy, zimnice, řezné rány, popáleniny, omrzliny.
- bolesti zubů.
- vši, muňky, svrab a pokousání štěnicemi.

Zdravotní obtíže

Více než 58 % našich klientů má hepatitidu typu C.

Přibývá uživatelů drog, kteří musí být se závažnými zdravotními komplikacemi hospitalizováni. 32,6 % IUD bylo v posledním roce (2014) hospitalizováno, 29,2 % bylo odvezeno záchrannou službou, 13,3 % bylo odvezeno opakovaně.

Chování injekčních uživatelů

K nákaze žloutenkou typu C došlo především v důsledku rizikové injekční aplikace, konkrétně pak sdílením injekčního materiálu. Ve většině případů nákazy si respondenti byli vědomi toho, že se chovají rizikově.

V rámci výzkumu mezi 563 IUD se jako nejvíce rozšířené rizikové chování ukázalo být připravování tzv. výplachů. Celkem 9,2 % přiznalo, že v případě potřeby udělalo výplach z injekční stříkačky někoho jiného. Nicméně téměř 70 % neguje sdílení injekční stříkačky (Verner, 2010).

Postoje injekčních uživatelů

Zatímco ohrožení vlastní osoby je uživatelům drog často víceméně lhostejné, ohrožení okolí je pro ně nepřijatelné. Uvádějí, že se často snaží rizika hrozící jejich okolí limitovat.

To se ale netýká rizikového chování mezi partnery.

Výplach

Chování injekčních uživatelů

Největší rizika pro šíření infekce sledujeme:

u začínajících uživatelů drog, kteří nemají znalosti o bezpečném braní.

Mezi partnery jako důkaz vzájemné důvěry...

V situacích nedostupnosti prostředků pro méně rizikové užívání drog

abstinenční syndrom v čase a místě, kdy není dostupný sterilní materiál

příležitost si dát drogu v čase a místě, kde není sterilní materiál: věznice; léčebny.

Strnad uvádí, že IUD uvádějí jako zdroj rizikového chování spíše než abstinenční syndrom, ale spíše touhu po droze, tedy craving. (STRNAD, 2012)

Zhoršení zdravotního stavu

Nyní průměrný věk přes 32 let - dlouhodobě stoupá

Postupná kumulace zdravotních obtíží

Bariéry a odpor na straně zdravotnických pracovišť k přijímání náročných klientů, které se potencují i chováním některých iUD

Snižování ochoty uživatelů vyhledat včas pomoc vede k tomu, že nechávají své zdravotní obtíže až do fáze životaohrožujících stavů...

Co chybí?

- V Praze: Základní zdravotní péči pro rizikové skupiny, která bude:
 - dostupná (nízkoprahová)
 - bezplatná (nebude plně vázaná na systém zdravotního pojištění)
 - preventivní
 - mobilní

Přibývá chudoba a sociální vyloučení

Část uživatelů vystačí s rozpočtem na drogy cca 100 Kč denně (2 mg buprenorfinu), tj. na drogy vydá do 3000 Kč měsíčně. Významná část uživatelů vystačí s částkou do 500 Kč denně.

IUD jsou často bez práce, část je sankčně vyloučena z ÚP, část na dávkách, mnoho bydlí na ubytovnách, část zcela bez domova - na "squatech či ve stanech".

IUD často mají dluhy v rádech statisíců, což komplikuje šanci na změnu...

Přibývá chudoba a sociální vyčlenění

Přibývá IUD celoročně tábořících ve stanech

Kromě mírných zim k tomu přispívá silná potřeba vlastního místa, postupné mizení squatů a nižší ochota IUD bydlet společně se svými vrstevníky

Drogová závislost a její dopad do rodin

Solidární sítě vedou k neefektivnímu chování

- Společné vlastnictví a hospodaření v rodinách vede k maximalizaci osobního uspokojení na úkor celku
- Beckerova teorie netrpělivosti: Netrpělivost přináší chudobu a chudoba přináší netrpělivost. Podle Beckera tedy to, že chudí lidé neplánují, není způsobeno jejich nepřizpůsobivostí, ale jejich racionálním očekáváním nepřívětivé budoucnosti
- Drogová závislost je vlastně příkladem neefektivního chování, tedy preferování krátkodobého uspokojení z dlouhodobě negativními dopady

Neefektivní chování vede k diskriminaci

- Drogová závislost je vlastně příkladem neefektivního chování, tedy preferování krátkodobého uspokojení z dlouhodobě negativními dopady
- Naši klienti vyrůstali v prostředí, kde se dlouhodobě odkládá to, co aktuálně není nezbytné, či na to nyní nejsou prostředky, např. pokuty v dopravních podnicích, nájemné a poplatky za energie. Mimořádné výdaje byly řešeny půjčkou. Není zvykem podporovat dlouhodobé úsilí s potenciálním přínosem, který je v nedohlednu (vzdělání, spoření). I budoucí právní důsledky jsou podceňovány.
- Vzorec chování klienti aplikují i při samotné závislosti (vše co mám, utratím za drogy)

Diskriminace vede k chudobě

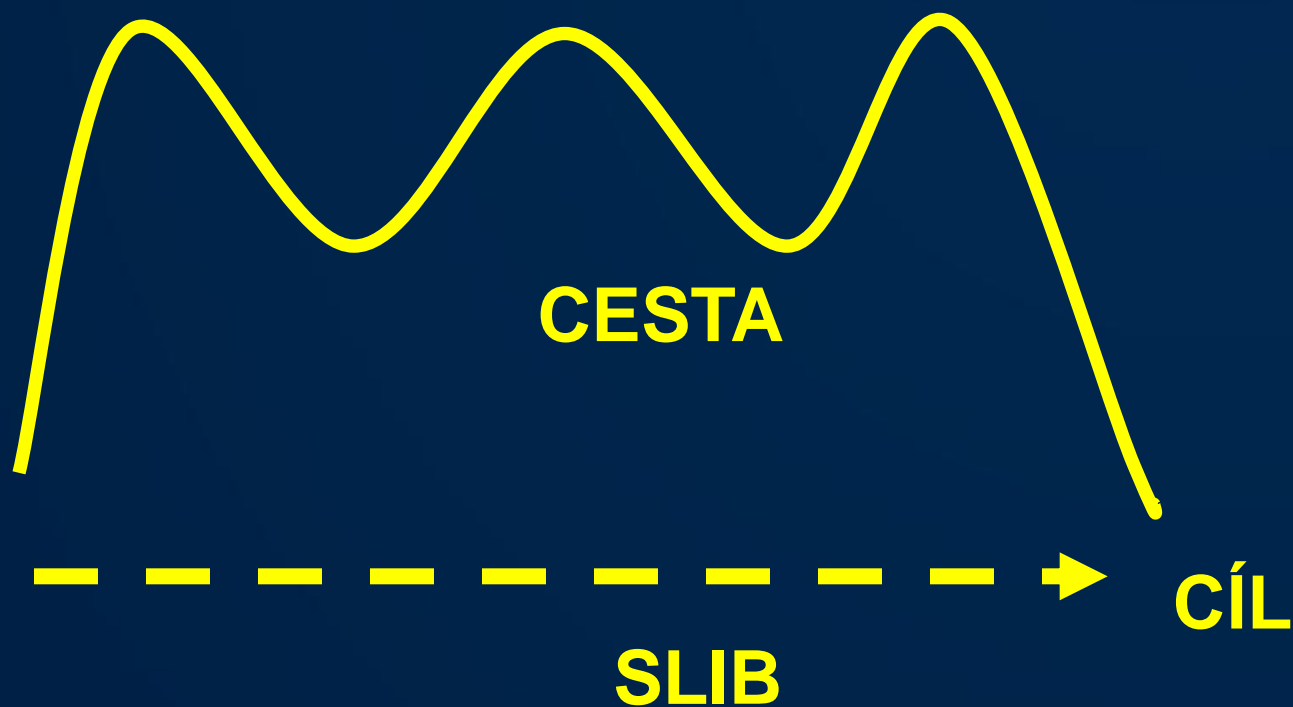
- V posledních letech se výrazně zhoršuje situace:
 - na trhu nízkokvalifikované práce
 - na trhu nájemního bydlení.
- Zároveň tvrdě dopadá vymáhání dluhů a exekuce (např. od dopravního podniku), které se za řadu let nastřádaly
- Došlo k zvýšení nároků na vyplácení dávek hmotné nouze a k jejich omezování.
- Členové většinové společnosti uplatňují často směrem k lidem, kteří splňují fyziognomické znaky Roma, presumci viny.
- Tím dochází ke kombinaci: rodiny mají jak nižší reálné dovednosti obstát v těchto podmínkách, a zároveň i nižší reálné příležitosti kvůli diskriminaci. ..

Sociální vyloučení zvyšuje předpoklady pro užívání drog a vznik závislosti (cirkulární kauzalita)

Opakování neefektivních intervecevní

- Vztek, agrese vůči provinilemu, požadování nápravy, slib, opakovaná podpora.

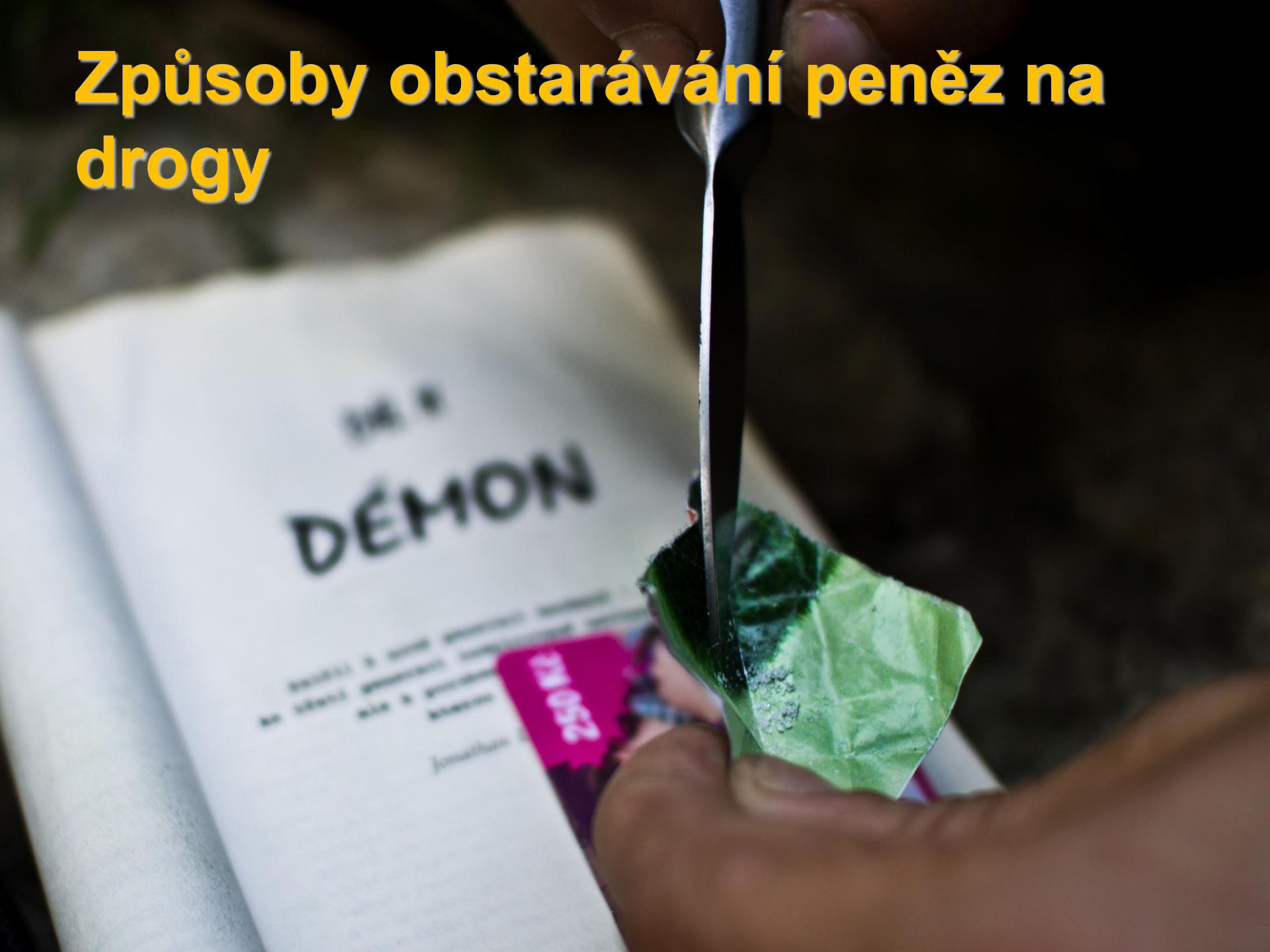
Právní dopady a trestní důsledky

Opakované obtíže se zákonem

Opakované výkony trestu

Záznam v rejstříku trestů komplikující
záznam do normálního života

Způsoby obstarávání peněz na drogy

Drogový byznys

Prodej drog přebytků nebo „nastaveného materiálu“ (koupit, naředit, prodat)

Prodej přebytků buprenorfinu (pacient má větší množství, než potřebuje, zajišťuje si takto peníze na výběr receptu)

Skládání se na „výběr receptu“ (z 5 x 2 na 6,5 ku 0,5)

vyřezání falešných log do tablety

prodej marihuany ale i „asfaltu“ cizincům

„El Paso na drogy“ – tedy přepadení kvůli drogám

SANANIM

| sananim.cz | drogovaporadna.cz | odrogach.cz | zavislost-info.cz

Krádeže

krádeže zboží (oblečení, potraviny, parfémy, květiny) – zboží končí opět v obchodní síti za 20 – 50 % ceny – vykupujícími jsou zastavárny, překupníci, stánky, směnárníci, taxikáři...

Krádeže vloupáním a kapesní krádeže (pokles vloupání do vozidel a krádeží mobilních telefonů – důvodem jsou jak tržní faktory, tak technické zabezpečení, časté jsou vloupání např. do sklepů, okrádání spáčů).

Soumrak recyklačního průmyslu

Řada uživatelů drog měla příjmy z odvozu druhotných surovin do sběru. Jejich počínání lze hodnotit od společensky vysoce nebezpečného (kabely u vlaků) až po záslužné (recyklace). Nyní zbývá jen sběr papíru, který by ale musel být systematický a fyzicky velmi náročný.

Recyklační průmysl

- Takzvané „fárání“ je zdrojem obživy a někdy i příjmu sociálně nejslabších uživatelů drog. Z popelnic získávají uživatelé drog jak jídlo a cigarety, tak i „poklady“, které lze prodat.

Zábavní průmysl

Hraní na ulici (kytara, bubínky, flétna, bubliny, živé scohy) – výrazný zdroj příjmu uživatelů drog. Nová pražská vyhláška o tzv. buskingu umožňuje vydělávat bez konfliktu se zákonem.

Recyklace lístků na MHD – vymazávání označení toluenem.

„Žebrání“ a „klečení“

Prostituce

Řada uživatelék drog vydělává na dávku pouliční prostitucí. Sex se odehrává v autech zákazníků, na privátech nebo i ve křoví na ulici.

Ceny za posledních několik let klesly, pohybují se dokonce na 500 Kč „za komplet“ a 200 Kč „za orál“.

Naše klientky uvádějí, že měly denně 4 – 10 zákazníků

Tzv. „ranní výprodej“, kdy nad ránem, pokud ženy pracující v sexbyznysu nevydělají peníze, jdou s cenou dolů.

Psychické obtíže, dopady do prožívání, duševní onemocnění

Přibývá uživatelů drog s duální diagnózou, což jsou častější projevy psychóz. Přestože někteří klienti jsou často nedobrovolně hospitalizováni, vracejí se zpátky na drogovou scénu po pár dnech a po užívání pervitinu či nových syntetických drog se jejich stav zase zhoršuje. Chybí case management a psychiatrická péče v kombinaci se spoluprací s jejich opatrovníkem.

Téma smrti, kolapsu a vážného poškození zdraví

Populace lidí užívajících injekčně drogy stárne. Část našich klientů má výrazně zhoršený zdravotní stav a žije v chudobě.

Témata pomoci „před smrtí“, „provázení při umírání“ a „pomoci při těžké nemoci“ jsou výzvou pro české terénní a kontaktní pracovníky.

Chráníme efektivně vůči infekčním nemocem, nebo máme naštěstí jen malá ohniska nákazy, a naši klienti se chovají rizikově?

System včasného varování ČR

- Chybí možnost získat informace o fatálních a nefatálních předávkování. Potřebujeme rozbor konkrétních situací.
- Chybí systém analýzy aktuálně užívaných látek mezi uživateli drog formou možnosti zaslat užívané látky a dozvědět se výsledky. Informace nemusí být přístupné veřejně, ale např. jen pro odborníky.
- Není vytvářen aktuální obraz užívání nových látek. V posledních 8 letech se objevila řada nově zneužívaných látek (např. katinony, fentalylové náplasti, Suboxone).
- Pozornost by měla být věnována (např. kombinace injekčního užívání s užíváním některých léků).

System včasného varování ČR

- EWS v ČR není dost:
 - Včasný
 - Varující
 - System
- Začněme zaznamenávat a analyzovat případy poškození zdraví v důsledku užívání drog, zveřejňovat je a diskutovat o nich s uživateli.
- Analyzujme nově užívané látky a zapojme do toho samotné uživatele drog a jejich zkušenosti.
- Zabývejme se tématem balónového efektu a rizika příchodu nových látek

Výzva ke změně nastavení cílů a spolupráci

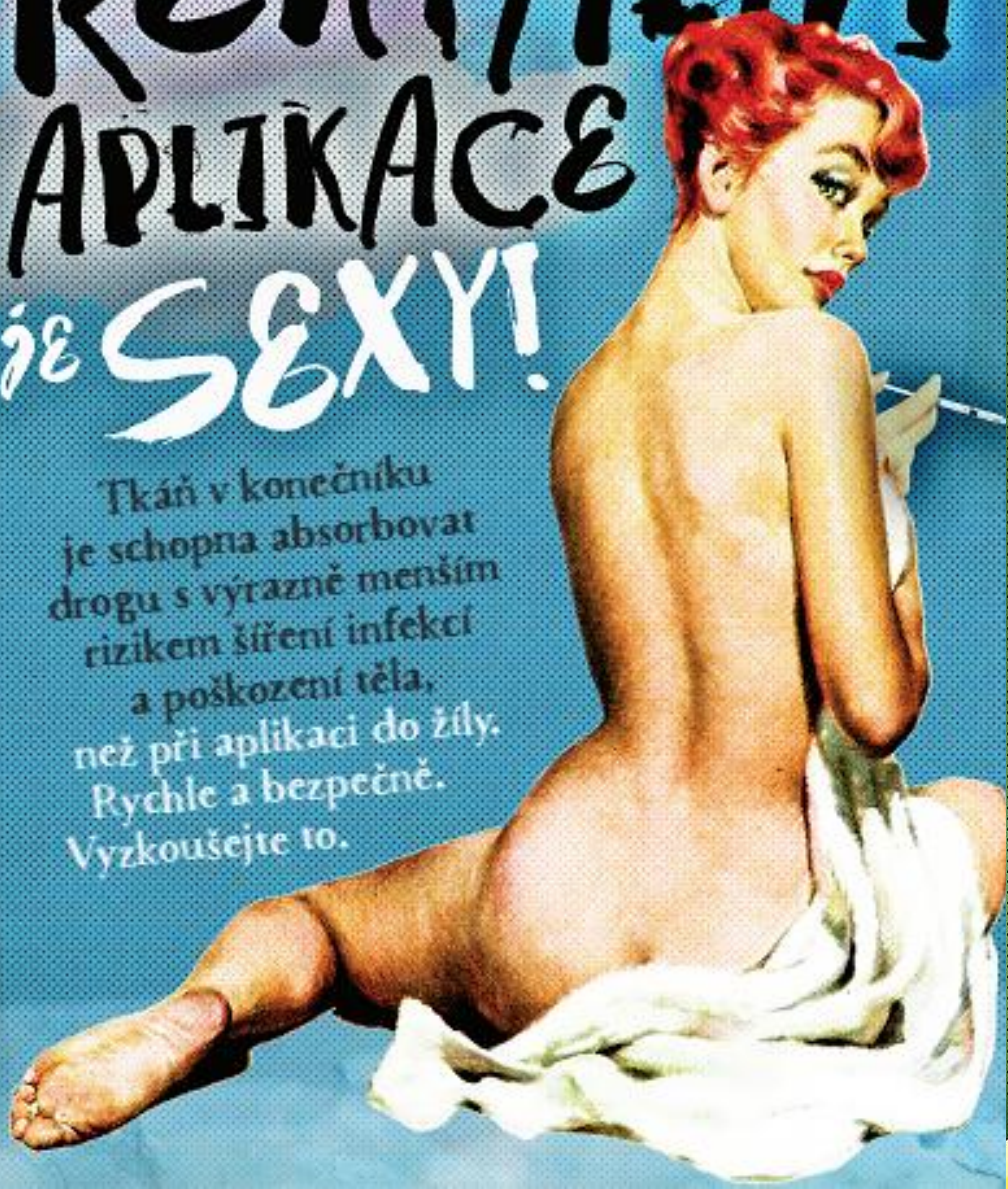
Hledejme napříč HR službami témata, která chceme ovlivnit, např.:

- Aplikujte drogy jinak než injekčně
- Pomáhejte svým vrstevníkům
- Neučte nové lidi užívat drogy

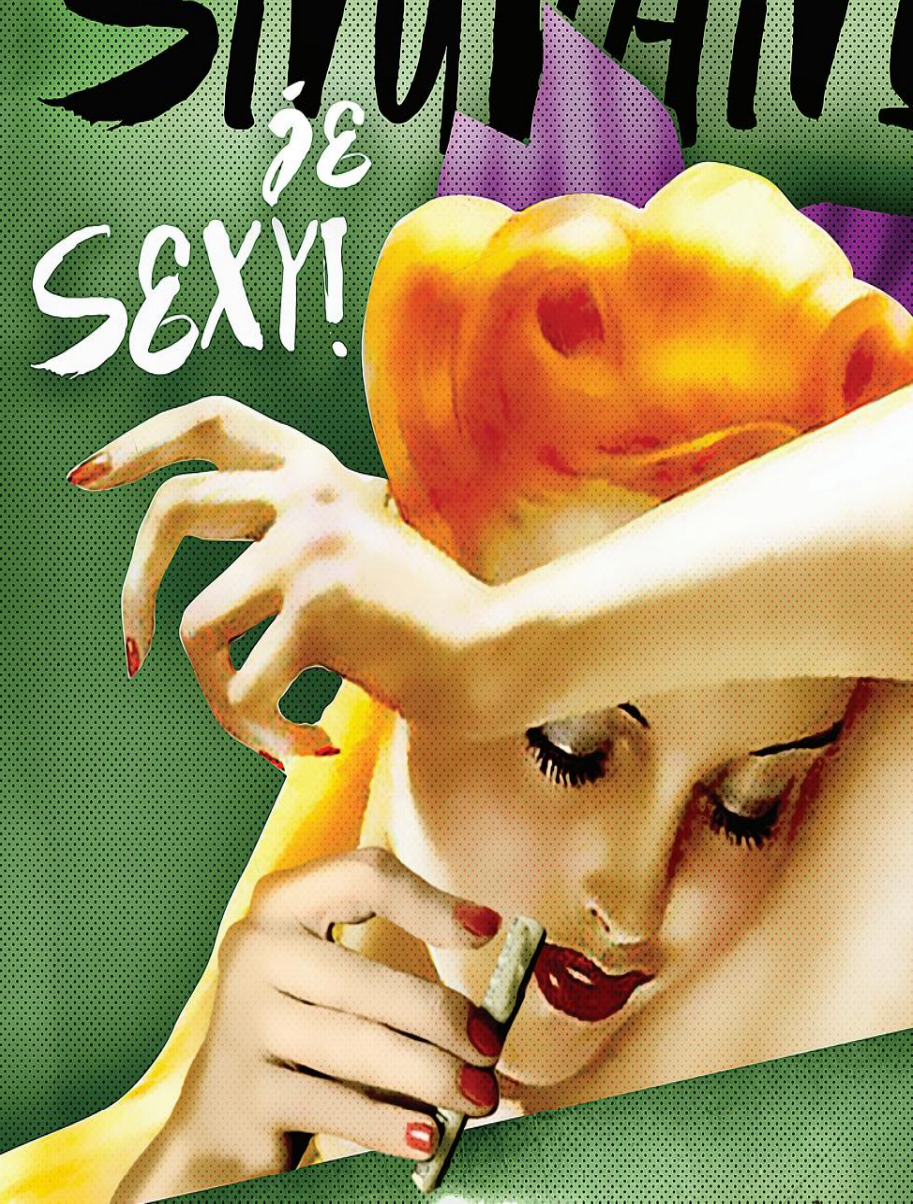
Vytvářejme, zveřejňujeme a sdílejme témata kampaní zaměřených na postoje a chování našich klientů

REKTÁLNÍ APLIKACE JE SEXY!

Tkáň v konečníku
je schopna absorbovat
drogu s výrazně menším
rizikem šíření infekcí
a poškození těla,
než při aplikaci do žíly.
Rychle a bezpečně.
Vyzkoušejte to.

ŠŤUPÁNÍ JE SEXY!

Téma prevence kriminality a substituce

- Naučme se vnímat a pojmenovat dopady práce v oblasti snižování škod do oblasti snížení kriminality.
- Harm reduction = Crime reduction! Díky naší práci uživatelé drog berou méně či odcházejí do léčby. Je tedy i méně zaopatřovací kriminality.

Téma prevence kriminality a substituce

- Substituční léčba především v Praze čelí výrazným atakům ze strany policie a části lokálních politiků. Ubývá osob v léčbě, což je obrovské riziko.
- Příležitost je vnímat a prezentovat substituci vnímat a prezentovat jako harm a crime reduction strategii.
- Substituční programy s denním výdejem a individuální případovou prací jsou klíčem k řešení problematiky otevřené drogové scény v Praze i k práci s uživateli drog s duální diagnózou. A to např. i formou trojstranných kontraktů: klient – program – policie.

Panika na drogové scéně

- Vždy když dojde ke změně v dostupnosti drog, mohou se jejich uživatelé chovat velmi rizikově!

"Subutexová krize"

Typické situace s rizikem předávkování

- Experiment
- Účinnější droga na drogové scéně
- Ztráta tradičního dodavatele drogy, výpadek přísunu známé drogy
- Aplikace po odchodu z léčby či výkonu trestu
- Aplikace po výstupu z cely předběžného zadržení
- Pokus sebevraždu - "Dát si zlatou"
- Oslavy
- Droga zadarmo

Rizikové chování způsobené "námi"

- Nutná je výměna informací mezi substitučními programy a nízkoprahovými službami!
- I menší změny (např. v ceně léků mají dopad na drogový trh)
- Kdo si myslí "naši pacienti nezlobí", ohrožuje je i další uživatele na životě!
- Potřebujeme včas vědět o nových lécích (metadon) či jiných změnách (preskripce), které budou doléhat na chování IUD

Riziko předávkování a smrti

- V oblasti užívání opioidu máme dobu "beznájezdovou". Uživatelé touží po kvalitním opioidu.
- Rizikem jsou:
 - distribuce kvalitního heroinu (procenta)
 - únik metadonu na černý trh
 - únik léků tlumících bolest (Vendal Retard, fentanyl) na černý trh
 - opiová sezóna

Riziko předávkování a smrti

- "Děda měl skříň náplastí, ustříhl jsem si třetinu, předávkoval jsem se, babi mně fackovala a probrala a já skončil dva dny v nemocnici. Pak se mi to dali ještě jednou. Přestože jsem měl zkušenosti, neodhadl jsem se, chtěl jsem se dobouchat. Babi mi sbalila všechn herák, ale náplasti mi nechali, netušili to."
- "Člověk u fentanylu nemůže určit dávku, jednou si člověk dá proužek a nic, a pak druhej den, a je to silný. Je to možná tím, že je tam místy víc a místy míň."

Riziko předávkování a smrti

- "Je to kvůli tomu, že bereš víc drog najednou, různě nabíhají a někdy se to sejde. Nebo jestli máš chřipku a vyčerpaný tělo. Lidi byli na perníku, byly utahání, dali si rivotril, a pak si na tu únavu dali opiát, tělo je nevyspaný, zničený, nevydrží."
- "Nejhorší je, když člověk má abst'ák a říká si „tohle mne neodkrizuje“. Člověk stojí s těma nůžkami, a říkáš si, to mi nebude stačit. U fentanylu se neví kolik."

Ochrana práv a zajištění důstojnosti v chudobě

- Přibývá IUD celoročně tábořících ve stanech
- Kromě mírných zim k tomu přispívá silná potřeba vlastního místa, postupné mizení squatů a nižší ochota IUD bydlet společně se svými vrstevníky
- Nízkoprahové drogové služby se vyhýbají „aktivní roli“ v oblasti zajištění bydlení a přenocování, přestože může jít o klíčové téma pro změnu
- Donutí nás k tomu nějaká tužší zima?

Ochrana práv a jejich prosazování

- Žijeme ve výrazných střetech zájmů (např. města a městské části nám pronajímají prostory).
- Jak monitorovat a vhodně prosazovat práva našich klientů vůči našim donátorům?
- Jak vhodně prosazovat práva lidí užívajících drogy jako veřejně „nepopulární skupiny“ na pozadí potenciální radikalizace postojů veřejnosti vůči všem marginalizovaným či nepopulárním skupinám?

Téma spoluúčasti a hlasu samotných lidí užívajících drogy

- Jsme často příliš v expertní roli.
- Realizujeme často i ty oblasti (např. výměna injekčních setů), které v jiných státech částečně zajišťují vrstevníci...
- Je to tak, že čeští uživatelé drog ovlivňovat veřejný prostor nechtějí, neumí či nemohou?
- Vrstevníci jsou často schopni ovlivnit postoje a chování mnohem lépe než my.
- Vrstevnická pomoc a identita člověka, který pomáhá a je užitečný může být skvělým výchozím bodem pro změnu v životě našich klientů

Šest výzev

- Efektivněji předcházíme smrti a nemocem lidí užívajících drog a vytvářejme podmínky pro důstojnější přežití.
- Aktualizujeme systém včasného varování, ať slouží ochraně veřejného zdraví v ČR.
- Dokazujeme, že Harm Reduction se rovná Crime reduction. Podpoříme substituci.
- Zaměříme se na změny v postojích a chování lidí užívajících drogy a spolupracujeme na nich
- Prosazujeme oprávněné zájmy lidí užívajících drogy a upozorňujeme na porušování jejich práv
- Zapojíme více samotné lidi užívající drogy.

Díky za pozornost!

- Ing. Mgr. Aleš Herzog,
- Terénní programy Sananim
- herzog@sananim.cz
- www.edekontaminace.cz
- www.sananim.cz